



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 605/2020-33

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 9. februára 2021 v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní o ústavnej sťažnosti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Jánom Chmelom, Royova 9, Piešťany, vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 7 T 248/1996 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo [REDAKOVANÉ] na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 7 T 248/1996 v období po právoplatnosti nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. II. ÚS 8/2013-49 z 18. apríla 2013 porušené boli.

2. [REDAKOVANÉ] priznáva finančné zadost'učinenie v sume 7 000 € (slovom sedemtisíc eur), ktoré je mu Okresný súd Trnava p o v i n n ý zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Okresný súd Trnava je p o v i n n ý nahradiť [REDAKOVANÉ] trovy konania v sume 450,29 € (slovom štyristopäťdesiat eur a dvadsaťdeväť centov) na účet advokáta JUDr. Jána Chmela, Royova 9, Piešťany, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej s'ťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Stav konania pred Ústavným súdom Slovenskej republiky

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 605/2020-11 z 25. novembra 2020 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú s'ťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „s'ťažovateľ“), ktorou namietal porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 T 248/1996 (ďalej len „napadnuté konanie“).

II.

Vymedzenie postupu okresného súdu v napadnutom konaní a s'ťažnostná argumentácia

2. Z ústavnej s'ťažnosti vyplýva, že okresný súd v napadnutom konaní rozhoduje o trestnej veci s'ťažovateľa, ktorého trestné stíhanie začalo 24. novembra 1994 a stále nie je

právoplatne skončené. Uznesením vyšetrovateľa Okresného úradu Policajného zboru Trnava sp. zn. VP-389/94 z 24. novembra 1994 bolo sťažovateľovi vznesené obvinenie pre trestný čin podvodu spolupáchatelstvom podľa § 9 ods. 2 k § 250 ods. 1, 4 zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) a pre trestný čin sprenevery spolupáchatelstvom podľa § 9 ods. 2 k § 248 ods. 1, 2 Trestného zákona. Sťažovateľ proti tomuto uzneseniu nepodal sťažnosť.

3. Dňa 23. mája 1995 vo svojej výpovedi v čase od 10.30 h do 17.20 h podrobne popísal trestnú činnosť. Uznesením okresného súdu z 24. mája 1995 bol vzatý do väzby. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť 1. júna 1995, o ktorej rozhodol Krajský súd v Bratislave 26. júla 1995 tak, že uznesenie okresného súdu zrušil, keďže prokurátor Okresnej prokuratúry Trnava 18. júla 1995 sťažovateľa prepustil z väzby na slobodu. Vyšetrovateľ postupne rozšíril obvinenia proti sťažovateľovi zo spáchania ďalších trestných činov. Okresná prokuratúra Trnava podala okresnému súdu 19. augusta 1996 obžalobu. Okresný súd nariadil na 10. október 1996 prvé hlavné pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito. Ďalšie úkony okresného súdu *„v tejto trestnej veci, do dňa 24. 01. 2013 vrátane sú zapísané v Náleze Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 18. 04. 2013 vedené pod č. k.: II. ÚS 8/2013-49.“*. V predmetnom náleze ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, okresnému súdu prikázal konať vo veci bez zbytočných prieťahov, sťažovateľovi priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 3 500 € a priznal mu právo na úhradu trov konania. Nález ústavného súdu nadobudol právoplatnosť 18. júna 2013 a vykonateľnosť 19. augusta 2013. Okresný súd do dnešného dňa meritórne v trestnej veci nerozhodol, trestné stíhanie sťažovateľa takto od 24. novembra 1994 trvá takmer 26 rokov, pričom skutky sa mali udiať pred 29 rokmi.

4. Sťažovateľ uvádza, že hlavné pojednávanie bolo nariadené na 3. november 2020, posledné hlavné pojednávanie bolo 13. augusta 2019 a všetky nariadené hlavné pojednávania od tohto dňa boli okresným súdom zrušené. Po právoplatnosti nálezu ústavného súdu okresný súd prvýkrát pojednával 15. mája 2014 *„a v roku 2014 ešte 2x, v roku 2015 boli dve hlavné pojednávania a v tom roku došlo k zmene senátu v tejto trestnej*

veci. Okresný súd Trnava pokračoval v roku 2016 v novom zložení senátu a pojednával dňa 07. 07. 2016 a ďalšie dve hlavné pojednávania sa nekonali. V roku 2017 sa pojednávalo v dňoch 03. 03. 2017; 05. 05. 2017; 25. 09. 2017; 13. 11. 2017; 27. 11. 2017 a nasledujúci rok bolo hlavné pojednávanie uskutočnená dňa 15. 01. 2018 a dňa 22. 01. 2018 bolo zrušené, a v dňoch 14. 08. 2018 a 19. 10. 2018 sa hlavné pojednávania konali a nariadené na deň 16. 11. 2018 zrušené. Dňa 13. 09. 2019 konajúci súd hlavné pojednávanie vykonal naposledy v tejto trestnej veci sťažovateľa.“.

5. V priebehu napadnutého konania zomreli dvaja obhajcovia obhajujúci spoluobžalovaného, zomreli aj svedkovia, najmä dvaja, „ktorých svedectvo bolo v tejto trestnej veci obzvlášť závažné. Sťažovateľ nemá ďalšie informácie o svedkoch...“. Sťažovateľ podal 12. mája 2009 sťažnosť na prietahy v konaní podľa § 62 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Podpredseda okresného súdu v prípise z 2. júna 2009 konštatoval, že sťažnosť na prietahy považuje za čiastočne opodstatnenú. Prietahy v napadnutom konaní pretrvávali, preto podal 4. októbra 2012 ústavnú sťažnosť a ústavný súd rozhodol nálezom č. k. II. ÚS 8/2013-49.

6. Sťažovateľ namieta, že do dnešného dňa trvá jeho stav právnej neistoty, keďže v jeho veci nie je právoplatne rozhodnuté. Dohovor priamo nezakotvuje možnosť zastavenia trestného stíhania pri nerešpektovaní čl. 6 ods. 1, avšak súdy zmluvných strán dohovoru môžu zastaviť trestné konanie, ktoré trvá neúmerne dlhú dobu, za ktorú sa považuje šesť a viac rokov, musí však ísť o extrémny prípad, čo je v prípade sťažovateľa naplnené. Obhajca sťažovateľa podal návrh na zastavenie trestného stíhania z dôvodu uplynutia extrémne dlhého obdobia od spáchania skutku a dĺžky trestného konania. Okresný súd trestné stíhanie zastavil, avšak „odvolací súd dospel k názoru, že žiadna medzinárodná zmluva Slovenskú republiku k zastaveniu trestného stíhania z dôvodov uvedených v § 11 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku účinného do 31. 12. 2005 s poukazom na čl. 6 Dohovoru nezaväzuje a neúmernú dĺžku konania je možné zohľadniť pri výmere trestu a tak poskytnúť dotknutej osobe spravodlivé zadosťučinenie... Vzhľadom na stav, ako aj povahu tejto trestnej veci, keďže sa jedná viac skutkov (a to nie je doteraz preukázaná vina

obžalovaného), za ktoré keby bol býval napr. právoplatne odsúdený na nepodmienečný trest odňatia slobody, tak by sa nedopustil žiadneho iného konania, ktoré by bolo v rozpore so zákonom. Tento záver vychádza z jednoduchej úvahy, pretože by nemal na konanie, ktoré by bolo v rozpore so zákonom príležitosť... prietahy v konaní č. k.: 7 T/248/1996 sú neodôvodnené, zbytočné a majú príčinu na strane orgánov činných v trestnom konaní a teda aj Okresného súdu Trnava.“. Obhajca sťažovateľa poukazuje na to, že vyše 26 rokov pracuje v sťažovateľovej veci bez nároku na odmenu, pričom kladie otázku, či tento stav je spravodlivý.

7. Vzhľadom na uvedené sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd po prijatí veci na ďalšie konanie vo veci samej nálezom takto rozhodol:

„1. Základné právo (sťažovateľa)... zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy... a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru... postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 7 T/248/1996 porušené bolo.

2. Okresnému súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 7 T/248/1996 prikazuje konať vo veci bez zbytočných prietahov.

3. (Sťažovateľovi)... priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 20.000 € (slovom tritisícpäťsto eur), ktoré je Okresný súd Trnava povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. (Sťažovateľovi)... priznáva úhradu trov právneho zastúpenia v sume podľa vyčíslenia jeho právnym zástupcom, ktorú je Okresný súd Trnava povinný vyplatiť na účet jeho právneho zástupcu... do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

8. Sťažovateľ navrhuje, aby mu ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 € z dôvodu, že na viaceré hlavné pojednávania sa dostavil zbytočne, počas výkonu väzby sa stal bezdomovcom, keďže jeho sestry predali dom, v ktorom býval, a ako bezdomovec si nevedel zaobstarať riadnu prácu okrem ojedinelých brigád. Sťažovateľ toho času býva v azylovom dome v Piešťanoch, ktorý musí počas dňa opustiť a „túlať sa“ po vonku. Podľa sťažovateľa „existuje nespochybniteľný záver, že ak by Okresný súd Trnava konal bez zbytočných prietahov, život sťažovateľa by išiel iným smerom po absolvovaní prípadného trestu a následnom pobyte na slobode, zahľadenu

trestu a predovšetkým v ďaleko mladšom veku by si sťažovateľ s pravdepodobnosťou blížiacou sa istote zabezpečil prácu.“. Sťažovateľ ďalej tvrdí, že bolo porušené jeho právo na obhajobu. Verí v spravodlivý výsledok konania, „nemôže sa zbaviť pocitu krivdy a nespravodlivosti, pretože nie je preukázaná jeho vina...“. Vzhľadom na odstup času, úmrtia svedkov nemožno očakávať skončenie napadnutého konania v primeranej dobe aj z dôvodu, „že väčšina poškodených zanikla, ako aj zanikli ich právni nástupcovia, svedkovia, tí ktorí žijú si nevedia spomenúť na udalosti skoro s pred tridsiatich rokoch z poukazom na prirodzený proces zabúdania.“. Sťažovateľ poukazuje na to, že po „ocitnutí sa v pozícii bezdomovca bol často chorý, mal depresie, je psychicky zničený. Všetky stresujúce udalosti vyplývajúce z dĺžky rozhodovania o jeho vine, či nevine zapríčinili jeho nižšiu psychickú odolnosť, náklonnosť k nervozite, k unáhlenému konaniu a fyzicky ho vyčerpávajú tak, že jeho organizmus menej odolný voči chorobám...“.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

9. Na výzvu ústavného súdu sa k prijatej ústavnej sťažnosti vyjadril predseda okresného súdu v prípise sp. zn. 1 SprV 1000/2020 z 21. decembra 2020. K prípisu pripojil aj vyjadrenie predsedu senátu okresného súdu Mgr. Michala Polláka, s ktorým sa bez výhrad stotožnil. Poukázal na to, že z pripojeného spisu vyplýva, že hlavné pojednávanie bolo potrebné opakovane odročiť aj z dôvodov na strane sťažovateľa a jeho obhajcu. Uviedol tiež, že ústavný súd by mal hodnotiť postup okresného súdu v napadnutom konaní len od nálezu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 8/2013, v ktorom ústavný súd tiež posudzoval postup okresného súdu v identickom konaní. Z tohto hľadiska je odkaz sťažovateľa na celkovú dĺžku napadnutého konania „účelový“, keďže ústavný súd by mal posudzovať, či po vydaní nálezu „ďalším konaním súdu boli spôsobované priedahy v konaní, a tiež zohľadniť skutočnosti, ktoré síce konanie objektívne predlžujú, avšak vznik ktorých nie je možné dávať na ťarchu súdu, ako je napr. povinnosť vykonať hlavné pojednávanie znova, či nemožnosť vykonať hlavné pojednávanie bez prítomnosti obhajcu alebo obvineného.“.

10. Predseda senátu okresného súdu vo svojom vyjadrení z 15. decembra 2020 vymedzil tento prehľad procesných úkonov zrealizovaných v napadnutom konaní po doručení nálezů ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 567/2013:

„Dňa 13. 03. 2014 bolo nariadené vo veci hlavné pojednávanie na termíny 15. 05. 2014 a 04. 09. 2014, kde súd pokračoval v hlavnom pojednávaní výsluchmi svedkov. Termín hlavného pojednávania určený na 04. 11. 2014 bol zrušený z dôvodu čerpania dovolenky predsedom senátu, pričom termín hlavného pojednávania bol zmenený na 18. 11. 2014, ktorý bol odročený z dôvodu neúčasti obhajcov JUDr. Chmela a [REDAKOVANÉ]. Nový termín hlavného pojednávania bol určený na 24. 02. 2015, kde bol vypočutý svedok a hlavné pojednávanie bolo odročené na 21. 05. 2015, ktoré bolo pre neprítomnosť svedkov odročené na 13. 10. 2015, ktoré bolo zrušené zo zdravotných dôvodov na strane predsedu senátu.

Dňa 01. 12. 2015 bol spis pridelený z dôvodu odchodu predsedu senátu na súd vyššieho stupňa JUDr. Rastislavovi Kreslovi, pričom dňa 10. 02. 2016 bol spis pridelený súčasnému predsedovi senátu Mgr. Michalovi Pollákovi.

Z dôvodu potreby oboznámenia sa so spisovým materiálom bol termín hlavného pojednávania nariadený na 07. 07. 2016, pričom podľa § 205 ods. 2 Trestného poriadku č. 141/1961 Zb. muselo byť hlavné pojednávanie vykonané od začiatku.

Súd vykonal hlavné pojednávanie dňa 07. 07. 2016, na ktorom vypočul oboch obžalovaných a hlavné pojednávanie odročil na 27. 09. 2016. Predmetné hlavné pojednávanie bolo odročené z dôvodu neúčasti obžalovaného [REDAKOVANÉ], pričom z dôvodu jeho neúčasti svoju neúčasť vopred ospravedlnil aj obhajca JUDr. Chmelo. Ďalší termín hlavného pojednávania bol určený na 12. 12. 2016, na ktorý sa ospravedlnil zo zdravotných dôvodov obžalovaný [REDAKOVANÉ] a obhajca JUDr. Chmelo, pričom na termín sa nedostavil ani obžalovaný [REDAKOVANÉ]. Ďalšie termíny hlavného pojednávania boli určené na 03. 03. 2017, 05. 05. 2017, kde sa pokračovalo v dokazovaní, pričom hlavné pojednávanie určené na deň 03. 08. 2017 bolo odročené pre ospravedlnenie [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]. V hlavných pojednávaniach sa pokračovalo v dňoch 25. 09. 2017, 13. 11. 2017, 27. 11. 2017, 15. 01. 2018, pričom termín hlavného pojednávania dňa 22. 01. 2018 bol zrušený pre nepripojenie súdneho spisu 4 T/74/2014. Ďalšie hlavné pojednávanie sa bolo dňa 28. 06. 2018 určené na termín 14. 08. 2018, na ktoré sa nedostavil obžalovaný [REDAKOVANÉ], čím

neboli splnené podmienky na vykonanie hlavného pojednávania. Ďalší termín hlavného pojednávania bol určený na 19. 10. 2018, kde sa pokračovalo vo vykonávaní dokazovania. Ďalší termín hlavného pojednávania bol určený na 16. 11. 2018, ktorý sa neuskutočnil z dôvodu potreby pripojenia ďalších listinných dôkazov. Po vykonaní lustrácii poškodených subjektov boli na pokyn predsedu senátu zo dňa 19. 02. 2019 vyžiadané listinné dôkazy zo súdov Okresný súd Nitra, Krajský súd v Bratislave, Okresný súd Piešťany a Krajského súdu v Brne a termín hlavného pojednávania bol určený na 05. 04. 2019. Predmetný termín hlavného pojednávania bol zrušený pre ospravedlnenie [REDAKOVANÉ]. Ďalší termín hlavného pojednávania bol určený na 13. 08. 2019, na ktorom súd oboznámil časť listinných dôkazov, ktoré boli do tohto termínu súdu zaslané, pričom ďalší termín hlavného pojednávania bol určený na 24. 10. 2019, pričom z dôvodu nepripojenia listinných dôkazov do tohto termínu bol termín hlavného pojednávania zrušený. Dňa 17. 01. 2020 bol nariadený termín hlavného pojednávania na 09. 04. 2020, pričom naďalej boli žiadané a urgované listinné dôkazy, ktoré súdu neboli zaslané. Z dôvodu pandémie COVID-19 bol termín hlavného pojednávania zrušený, pričom termín hlavného pojednávania bol určený na 03. 09. 2020. Z dôvodu nástupu tzv. druhej vlny pandémie COVID-19 a z dôvodu potreby doplnenia dokazovania listinnými dôkazmi súd zmenil termín hlavného pojednávania na 03. 11. 2020, kde pokračoval v dokazovaní oboznámením zabezpečených listinných dôkazov a termín hlavného pojednávania odročil na 10. 12. 2020, kde súd meritórne rozhodol, pričom toto rozhodnutie nadobudlo vo výroku o vine a treste právoplatnosť dňom 10. 12. 2020.“

11. Vychádzajúc z prehľadu napadnutého konania, predseda senátu okresného súdu zdôraznil, že vzhľadom na závažnosť trestnej činnosti, ktorá bola predmetom konania, okresný súd nemohol konať v neprítomnosti obžalovaných bez ich výslovnej požiadavky a z dôvodu povinnej obhajoby ani v neprítomnosti obhajcov.

12. Za relevantnú považoval aj tú okolnosť, že dosiaľ vykonané dokazovanie vo veci konajúcimi sudcami bolo nepoužiteľné. Podľa § 564 ods. 3 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov vo veciach, v ktorých bola podaná obžaloba na okresnom súde pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, vykoná konanie okresný

súd podľa doterajších predpisov. Predmetným predpisom je zákon č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „trestný poriadok“), ktorý v § 219 ods. 2 ustanovuje, že ak sa zmenilo zostavenie senátu alebo ak to treba z iného dôvodu, musí byť hlavné pojednávanie vykonané znovu; to neplatí, ak obžalovaný súhlasí so zmenou prísediaceho v zložení senátu. Vzhľadom na to, že došlo k zmene v osobe predsedu senátu, bolo potrebné hlavné pojednávanie vykonať znovu.

13. Predseda senátu uviedol, že v napadnutom konaní sa snažil konať urýchlene a hospodárne, pričom v niektorých prípadoch považoval za nevyhnutné zmeniť termín hlavného pojednávania. Poukázal na to, že v napadnutom konaní žiadal o zabezpečenie listinných dôkazov týkajúcich sa poškodených, ktorých vzhľadom na početnosť stíhaných skutkov bolo väčšie množstvo. Tieto dôkazy spolu s pripojenými spismi boli potrebné aj pre výrok o treste. Zabezpečenie týchto dôkazov komplikovali prebiehajúce konania, cezhraničný prvok a pandémie. Relevantné je, že okresný súd rozhodoval o vine a treste, ale aj o uplatnenom nároku na náhradu škody. Priebeh napadnutého konania v roku 2020 skomplikovala aj pandémia COVID-19. Zdôraznil, že prvé hlavné pojednávanie vykonal 7. júla 2016, pričom do právoplatného meritórneho rozhodnutia uplynuli *„4 roky, 5 mesiacov a 3 dni, čo nemožno považovať za prieťahy v merite veci aj s poukazom na jej zložitosť... aj z prehľadu vykonaných hlavných pojednávanií a iných úkonov súdu je zrejmé, že súd vo veci konal plynule a bez zbytočných prieťahov.“*

14. Predseda senátu napokon uviedol, že úmrtie dvoch obhajcov spoluobžalovaného nemá k sťažovateľovi relevanciu. Spájanie jeho sociálneho statusu s napadnutým konaním je podľa neho zavádzajúce, *„a to aj s poukazom na jeho odpis registra trestov.“* Relevantné je, že sťažovateľ nebol oslobodený, preto aj jeho väzobné stíhanie na začiatku konania nebolo nedôvodné.

15. Sťažovateľ vo svojom stanovisku zo 4. januára 2021 k vyjadreniu okresného súdu uviedol, že nie je objektívne. Podľa sťažovateľa odkaz na celkovú dĺžku napadnutého konania zdôrazňuje, že účelom základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, pričom jeho právna neistota trvala viac ako 26 rokov, čo je

„absolútne neprijateľná doba trvania napríklad aj z dôvodu, že ak by súd konal bez zbytočných prieťahov, tak by sa niť života sťažovateľa s určitou vinou inou cestou, iným spôsobom...“.

16. Sťažovateľ zdôraznil, že on nezavinil okolnosti, na ktoré poukázal okresný súd – zmeny v zložení senátu, zánik poškodených, resp. ich výmaz z registrov, smrť svedkov, resp. neschopnosť svedkov si spomenúť na relevantné skutočnosti. Napriek tomu, že sťažovateľ a jeho obhajca zmarili niekoľko hlavných pojednávaní, okresný súd mal stále *„povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty účastníkov konania vrátane poškodenej strany.“.*

17. Sťažovateľ tvrdí, že jeho základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy bolo porušené, preto je neprijateľné vyjadrenie predsedu senátu o zavádzajúcom odkaze sťažovateľa na jeho sociálny status, a to vzhľadom na jeho odpis z registra trestov. Sťažovateľ poukazuje v tomto smere na svoju záverečnú reč na hlavnom pojednávaní 10. decembra 2020, kde uviedol *«„bol som mladý, sprostý, ovplyvniteľný a moc som dôveroval ľuďom, ktorým som nemal. Tiež bola chyba, že som požíval alkohol, čo už dnes neplatí. Všetkého ľutujem. Dnes by sa to už nestalo.“* mohli (podľa mňa mali) zákonného sudcu Mgr. Michala Poláka viesť k inému hodnoteniu tejto trestnej veci, keď sťažovateľ, keď predniesol záverečnú reč mal 64 rokov a v čase spáchania trestnej činnosti mal 34-35 rokov. Trestná vec vedená proti sťažovateľovi bola definitívne ukončená dňom 10. 12. 2020, keď sa po vynesení rozsudku všetky procesné strany vzdali odvolania a účel trestu po 26 rokoch je naplnený? Podľa môjho názoru je naplnený v záverečných slovách sťažovateľa.».

18. Postupujúc podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde, ústavný súd upustil v tejto veci od ústneho pojednávania, keďže od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva

19. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

20. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

21. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.

22. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

23. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

24. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy alebo práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba

domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04).

25. Ústavný súd vo svojej judikatúre (napr. IV. ÚS 22/02, III. ÚS 103/09) už uviedol, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov alebo práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa dohovoru, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovatelia na neho obrátili s návrhom, aby o ich veci rozhodol.

26. Podľa judikatúry ESLP má obvinený právo na to, aby o jeho trestnom obvinení bolo rozhodnuté v primeranej lehote. Toto právo je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. Podmieňuje priamo spravodlivý charakter konania tým, že zabraňuje strate dôkazov alebo oslabeniu ich dôkaznej hodnoty. Bráni tiež tomu, aby obvinený bol príliš dlho vystavený zásahom do svojich práv a slobôd a neistote o svojom osude (rozsudok ESLP vo veci Wemhoff v. Nemecko z 27. 6. 1968).

27. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy alebo práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Čo sa týka významu veci pre sťažovateľa, vo všeobecnosti platí, že doba trvania trestného konania sa posudzuje prísnejšie ako doba trvania konania v občianskoprávných veciach, a to vzhľadom na dôsledky trestného konania pre obvineného [obmedzenie práv a slobôd, vplyv na povest', postavenie v zamestnaní a pod. (napr.

rozsudok EŠLP vo veci Bagetta v. Taliansko z 25. 6. 1987)]. Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

V.

Posúdenie veci ústavným súdom

28. V rámci posúdenia veci ústavný súd konštatuje, že postup okresného súdu v napadnutom konaní bol už predmetom rozhodovania ústavného súdu. Nálezom č. k. II. ÚS 8/2013-49 z 18. apríla 2013 ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní. Predmetný nález nadobudol právoplatnosť 18. júna 2013. Obdobne ústavný súd nálezom č. k. IV. ÚS 567/2013-28 z 18. decembra 2013 vyslovil porušenie identických práv spoluobžalovaného postupom okresného súdu v napadnutom konaní. Z uvedeného dôvodu ústavný súd v aktuálne prerokúvanej veci posudzoval postup okresného súdu v napadnutom konaní po právoplatnosti nálezu ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 8/2013 z 18. apríla 2013, t. j. od 19. júna 2013. Z judikatúry ústavného súdu stabilne vyplýva, že pri opakovaných prietáhoch ústavný súd posudzuje postup všeobecného súdu za obdobie po právoplatnosti predchádzajúceho nálezu vo veci. Takýto spôsob hodnotenia vyplýva priamo z odôvodnenia nálezu bez toho, aby bol vyjadrený v jeho výroku (porovnaj napr. IV. ÚS 93/2012, I. ÚS 210/2012, III. ÚS 544/2012), alebo je aj priamo vyjadrený vo výroku nálezu, keď ústavný súd konštatuje porušenie označených práv za obdobie po právoplatnosti predchádzajúceho nálezu (porovnaj napr. III. ÚS 550/2011, II. ÚS 767/2015, IV. ÚS 264/2020).

29. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje v zhode s názorom vysloveným v nálezoch sp. zn. II. ÚS 8/2013 a sp. zn. IV. ÚS 567/2013, že predmetnú trestnú vec, v ktorej sa rozhoduje o vine a treste sťažovateľa a spoluobžalovaného, po právnej a skutkovej stránke možno hodnotiť ako štandardnú, bez prítomnosti prvkov mimoriadnej zložitosti.

30. Správanie sťažovateľa je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a porušeniu práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd z dostupných podkladov dospel k záveru, že správanie sťažovateľa v určitej miere prispelo k predĺženiu napadnutého konania v posudzovanom období. Ústavný súd poukazuje na to, že okresný súd odročil hlavné pojednávanie 18. novembra 2014, 12. decembra 2016 a 14. augusta 2018 pre neprítomnosť sťažovateľa alebo jeho obhajcu. Uvedenú skutočnosť zohľadnil ústavný súd pri určení sumy primeraného finančného zadost'učinenia.

31. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotí, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, je postup okresného súdu. V rámci tohto kritéria poukazuje ústavný súd na to, že celková dĺžka posudzovaného obdobia je od 19. júna 2013 do 10. decembra 2020, keď okresný súd rozhodol vo veci, t. j. ide o obdobie približne siedmich rokov a šiestich mesiacov. Možno konštatovať, že v posudzovanom čase sa nevyskytli obdobia nečinnosti okresného súdu. Okresný súd v primeraných časových intervaloch nariaďoval termíny hlavného pojednávania. Hlavné pojednávanie bolo odročované z dôvodov na strane sťažovateľa, resp. jeho obhajcu, z dôvodu na strane spoluobžalovaného a jeho obhajkyne. Ďalšími dôvodmi na odročenie hlavného pojednávania boli dôvody na strane konajúceho sudcu, neprítomnosť svedkov, nepredloženie listinných dôkazov, resp. súvisiaceho súdneho spisu a napokon v priebehu roka 2020 to boli okolnosti spojené s pandémiou ochorenia COVID-19. Postup okresného súdu nepochybne ovplyvnili aj zmeny v osobe zákonného sudcu (predsedu senátu), pričom úlohou aktuálneho predsedu senátu bolo vzhľadom na procesné predpisy vykonať hlavné pojednávanie od začiatku.

32. Vychádzajúc z týchto okolností, ústavný súd dospel k záveru, že postup okresného súdu v rozhodnom období v napadnutom konaní je nevyhnutné hodnotiť predovšetkým ako nesústredený a neefektívny v takej intenzite, že to viedlo k porušeniu označených práv sťažovateľa. Z uvedeného dôvodu nemožno považovať postup okresného súdu v napadnutom konaní za ústavne akceptovateľný. Neefektívnosť a nesústredenosť

postupu okresného súdu je úplne zjavná pri zohľadnení širšieho kontextu (pri rešpektovaní spôsobu hodnotenia vyjadreného v bode 28 časti V tohto nálezu, pozn.), a to pri zohľadnení toho, že napadnuté súdne konanie začalo v auguste 1996 podaním obžaloby a ústavný súd už v dvoch predchádzajúcich nálezoch vyslovil porušenie označených práv sťažovateľa, resp. spoluobžalovaného. Vzhľadom na tento kontext postup okresného súdu v rozhodnom období bolo nevyhnutné posudzovať prísnejšie a bolo namieste očakávať veľmi rýchly postup okresného súdu pri prejednávaní veci a pohotové a pružné reakcie na vzniknuté procesné situácie. Postup okresného súdu v rozhodnom období – hoci s absenciou výslovných období nečinnosti – takéto charakteristiky v dostatočnej miere nevykazoval.

33. Nemožno akceptovať obranu okresného súdu vysokým počtom poškodených, prípadne náročnosťou pri zaobstaraní listinných dôkazov, resp. súvisiacich spisov. Ide o skutkový prvok prítomný v napadnutom konaní, pričom je zodpovednosťou konajúceho súdu zorganizovať svoj procesný postup, postup zaobstarania podkladov pre rozhodnutie tak, aby nedochádzalo v konaní k zbytočným priet'ahom. Obdobne trestný poriadok poskytuje donucovacie prostriedky smerujúce k zabezpečeniu prítomnosti osôb na hlavnom pojednávaní, ktoré má konajúci primerane použiť. Ústavný súd konštatuje, že vzhľadom na povahu prejednávanej veci pred súdom (trestné konanie) nie je prípustná takáto dĺžka konania, aká bola zistená v tomto konaní, pretože prispieva k mareniu jeho celkového účelu.

34. Neobstojí ani námietka o zmenách zákonných sudcov (predsedov senátu) vo veci. Ide síce o okolnosť technicko-organizačnú a objektívnu, ktorej riešenie sa nie vždy nachádza v dispozičnej sfére vedenia súdu, v zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu ale takéto problémy štátnych orgánov nemožno prenášať na účastníkov konania, čo platí o to viac, ak to má za následok porušenie ich základných práv alebo slobôd (porovnaj napr. I. ÚS 119/03, IV. ÚS 136/03, IV. ÚS 97/04, IV. ÚS 35/06, II. ÚS 179/2013, II. ÚS 264/2013, II. ÚS 481/2017).

35. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že v rozhodnom období postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa

na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

VI.

Záver

VI.1 K bodom 1, 2 a 4 výrokovej časti nálezu

36. Ústavný súd na základe vykonaného posúdenia (bod V tohto odôvodnenia) dospel k záveru, že v rozhodnom období postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výrokovej časti tohto nálezu).

37. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

38. Sťažovateľ v petite ústavnej sťažnosti žiadal, aby ústavný súd, vychádzajúc z čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy, prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietáhov. Ústavný súd tomuto návrhu nevyhovel (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu), vychádzal pritom zo zistenia, že okresný súd vo veci meritórne rozhodol rozsudkom z 10. decembra 2020, ktorý vo výroku o vine a treste nadobudol toho istého dňa právoplatnosť.

39. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

40. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

41. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. napr. IV. ÚS 210/04). Ústavný súd vychádzal aj z toho, že priet'ahy súdu v konaní či jeho nečinnosť predstavujú iný zásah súdu proti základným ústavne zaručeným právam (slobodám). Pritom taký zásah sám nie je výrazom (výsledkom) riadnej rozhodovacej právomoci súdu a ako taký sa vymyká obvyklému, prieskumnému či inému konaniu. Z tejto fakticity vyplýva, že porušenie práva na súdne konanie v primeranej lehote nemožno dodatočne napraviť. Možno zabrániť, aby nedošlo k ďalším priet'ahom (ústavným príkazom), ale už raz vzniknutý priet'ah odstrániť nemožno, možno len poskytnúť za porušenie tohto práva primeranú finančnú náhradu podľa čl. 127 ods. 3 ústavy (porovnaj napr. I. ÚS 282/2019).

42. Sťažovateľ sa v ústavnej sťažnosti domáhal priznania primeraného finančného zadosťučinenia v sume 20 000 € z dôvodu celkovej dĺžky napadnutého konania a tiež vzhľadom na nepriaznivý vplyv, ktorý malo napadnuté konanie na jeho život. Podľa sťažovateľa v dôsledku celkovej dĺžky napadnutého konania sa stal bezdomovcom a postupne sa zhoršil jeho zdravotný stav, nemohol si nájsť prácu a pod.

43. V prerokúvanom prípade podľa názoru ústavného súdu prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Ústavný súd prihliadol predovšetkým na neefektívny a nesústreďený postup okresného súdu v rozhodnom období, ale tiež zohľadnil aj závažnú okolnosť, že v napadnutom konaní ústavný súd už vo svojich dvoch predchádzajúcich nálezochoch skonštatoval existenciu zbytočných priet'ahov (čo malo byť dostatočným mementom pre urýchlený a bezpriet'ahový postup súdu vo veci). Ústavný súd prihliadol tiež na to, že v určitom rozsahu k týmto priet'ahom prispel aj sťažovateľ spolu s jeho obhajcom, spoluobžalovaný a jeho obhajkyňa, čo nemožno pričítať na ťarchu okresného súdu. V neposlednom rade ústavný súd zohľadnil, že okresný súd v napadnutom konaní meritórne rozhodol, v otázke viny a trestu takto skončila právna neistota sťažovateľa dňom právoplatnosti rozsudku okresného súdu. Vychádzajúc z uvedených skutočností, ústavný

súd rozhodol, že sťažovateľovi priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 7 000 €, ktoré mu je okresný súd povinný zaplatiť v zmysle § 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde do 2 mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (bod 2 výrokovej časti tohto nálezu). Návrhu na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia nad sumu 7 000 € ústavný súd nevyhovel (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu). Ústavný súd nad rámec veci konštatuje, že hodnotiť konkrétny dosah celkovej dĺžky napadnutého konania na život sťažovateľa presahuje predmet konania o jeho ústavnej sťažnosti. Každý pokus hodnotiť konkrétnejšie mieru vplyvu napadnutého konania na postavenie sťažovateľa by bol v tomto konaní hypotetický a špekulatívny aj z dôvodu, že ústavný súd v tomto type konania nie je skutkovým súdom (nevykonáva dokazovanie). Dopad zbytočných prietáhov v príslušnom konaní na súkromný život sťažovateľa je inherentne v určitej miere súčasťou konkrétne priznanej sumy finančného zadosťučinenia, keďže pri jeho určení sa zohľadňuje aj predmet konania a jeho význam pre účastníka konania, ktorý zahŕňa aj všeobecný (paušalizovaný) dopad na život sťažovateľa.

VI.2 K bodu 3 výrokovej časti nálezu

44. Ústavný súd napokon rozhodol aj o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku jeho právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

45. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

46. Sťažovateľ žiadal priznať náhradu trov právneho zastúpenia za jeden úkon právnej služby za rok 2020 a za jeden úkon právnej služby za rok 2021. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 450,29 € v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), a to odmenu za 2 úkony právnej služby podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky (prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom, sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1

ústavy). Ústavný súd vychádzal zo základnej sadzby tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby za rok 2020 v sume 177 € (1/6 výpočtového základu podľa § 11 ods. 3 vyhlášky) a náhrady hotových výdavkov (režijný paušál) za každý úkon právnej služby v sume 10,62 € (1/100 výpočtového základu podľa § 16 ods. 3 vyhlášky), čo spolu predstavuje sumu 375,24 €. Z priloženého osvedčenia o registrácii pre daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) vyplýva, že právny zástupca sťažovateľa je platcom DPH, preto uvedená suma bola zvýšená o DPH vo výške 20 % podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov o sumu 75,05 €, čo spolu predstavuje sumu 450,29 € (bod 3 výrokovej časti tohto nálezu). Vzhľadom na skutočnosť, že vyjadrenie zo 4. januára 2021 neobsahovalo žiadnu novú argumentáciu, ktorou by sťažovateľ podporil záver o ústavnej neudržateľnosti postupu okresného súdu v napadnutom konaní, ústavný súd náhradu trov konania za tento úkon sťažovateľovi nepriznal (bod 4 výrokovej časti tohto nálezu).

47. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa v lehote uvedenej v bode 3 výrokovej časti tohto nálezu (§ 135 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

48. V zmysle § 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde tento nález nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov tohto konania pred ústavným súdom.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. februára 2021

Libor DUĽA
predseda senátu